

İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Erzurum Örneği)

Ahmet NALÇACI (*)

Özet: Bu çalışmada ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, programa uygunluğu ve bilimsel içeriğine ilişkin öğretmen görüşlerinin cinsiyet, ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma, kıdem ve sosyal bilgiler programı hakkında bilgi düzeyleri açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın evrenini 2008-2009 öğretim yılında Erzurum ili merkez ilçelerinde ilköğretimde görev yapan 5. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrende yer alan 35 ilköğretim okulunda 5. sınıfta görev yapan 85 sınıf öğretmeni, seçkisiz olmayan amaçsal örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından hazırlanan anket formundan yararlanılmıştır. Verilerin analizinde frekans, t testi ve varyans analizi kullanılmıştır.

Elde edilen bulgulara göre, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, programa uygunluğu ve bilimsel içeriğine ilişkin öğretmen görüşlerinde; ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma ve sosyal bilgiler programı hakkında bilgi düzeyleri değişkenleri açısından istatistiksel olarak 0.05 anlamlılık düzeyinde manidar bir farklılık görülmemiştir.

Anahtar Kelimeler: İlköğretim, Sosyal Bilgiler, Ders Kitabı, Sınıf Öğretmeni

Evaluation of Elementary School 5th Grade Social Studies Textbook in Accordance with Teachers' Opinions (Erzurum Sample)

Abstract: This study aims to examine teachers' opinions regarding the physical structure, design, language, visual layout, curriculum compatibility and scientific content of elementary school 5th grade social studies textbook in terms of the variables gender, taking education on textbook evaluation, seniority and level of knowledge on social studies curriculum. The universe of the study is composed of 5th grade classroom teachers who have been working in central districts of Erzurum province in 2008-2009 academic year. 85 5th grade classroom teachers, who have been working in 35 elementary schools located in the universe, have been selected using criterion sampling method which is among non-random purposive sampling methods. Survey forms, which were prepared by the researcher, have been utilized for the purpose of collecting data. Frequency, t-test and analysis of variance have been used in analyzing the data.

In view of the obtained data, no statistically significant difference, which is at 0.05 significance level, has been observed among teachers' opinions regarding the physical structure, design, language, curriculum compatibility and scientific content of 5th grade social studies textbook in accordance with the knowledge level variables related to taking education on textbook evaluation, and social studies curriculum.

Key Words: Primary Education, Social Studies, Textbook, Classroom Teacher

*)Yrd. Doç. Dr., Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi İlköğretim Bölümü Sınıf Öğretmenliği ABD, (e-posta: nalcaci@atauni.edu.tr)

Giriş

Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmenler, öğrencilerin dersi takip etmelerini kolaylaştırmak ve öğrenmenin daha kalıcı olmasını sağlamak için çeşitli öğretim materyallerine ihtiyaç duyarlar. Kuşkusuz bu materyallerin arasında ders kitapları oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü ders kitapları okullarda okutulan bütün dersler için öğretim programları dikkate alınarak ve öğrenci düzeyleri göz önünde bulundurularak hazırlanmaktadır.

Dünyanın değişik ülkelerinde yapılan araştırmalarda, ders kitaplarının dünya genelinde, hala okullarda kullanılan başlıca materyallerden biri olarak görüldüğü sonucu elde edilmiştir (Kılıç ve Seven, 2007). Tüm dünyada öğrencilere bilgi verme, bilgileri düzenleme, öğrencinin kendi kendine öğrenmesini sağlama ve kişilik geliştirme ders kitapları vasıtasıyla yapılabilmektedir (Öcal ve Yiğittir, 2007). Türk Eğitim sisteminde de ders kitapları öğretmenler tarafından çok yaygın olarak kullanılmaktadır (İşman, 2005). Çağdaş anlamda eğitim programları ve bu kapsamda öğretim ve ders programları yürürlükte olmadığı durumlarda, bir derse ait program yerine bile kitapların kullanıldıkları görülmüştür (Tertemiz, Ercan ve Kuyubaşı, 2004).

Ders kitapları günümüze kadar en çok ihtiyaç duyulan eğitim-öğretim materyali olmuş ve dönemin müfredat programlarına göre içeriği değişse de öğretmen ve öğrenciler için vazgeçilmezliğini korumuştur (Ulusoy, 2008). Teknolojideki gelişme ve öğretim araçlarındaki çeşitliliğe karşın ders kitaplarının halen en önemli kaynaklardan biri olmasının nedeni bu kitapların soyut olarak müfredat programında planlanan amaç ve hedeflerin, somut olarak kendini gösterdiği materyaller olmaları ile de ilintilidir (Kabapınar, 2009).

Günümüzde bütün eğitim alanında ders kitabının, dersin temelini oluşturduklarını ya da en azından derse refakat ettiklerini belirtirsek, hatalı bir yargıyı ortaya koymamış oluruz (Hesapçıoğlu, 2008). Ders kitapları, öğrenme-öğretme sürecinde öğretmen ve öğrenciler tarafından kullanılan en temel öğretim materyallerindedir (Kulantaş, 2007; Tan, 2008; Sever, 2010; Demirel, Seferoğlu ve Yağcı, 2004, Geçit, 2010) ve öğrencilerin neyi ne kadar öğreneceklerini gösterdiğinden, sınıf içi öğrenme-öğretme faaliyetlerine yönelik kararlar üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir (Tay, 2005; Yalın, 1996; Oruç, 2009; Önal ve Kaya, 2006). Eğitim-öğretim etkinliklerinin planlanmasında, uygulanmasında, değerlendirilmesinde ve geliştirilmesinde ders kitaplarının önemli bir yeri bulunmaktadır (Karabacak ve Turan, 2007). Ders kitapları öğretimde öğretmenlerin, öğrencilerin, yetişkinlerin öğrenme yaşantılarına kaynaklık eden bir araçtır (Kılıç, 2006). Küçükahmet'e (1995) göre kitap sayesinde öğrenci, öğretmenin anlattıklarını istediği zaman, istediği yerde ve istediği tempoda tekrar etme imkânına kavuşur. Bu nedenle ders kitapları bilgiyi doğrudan aktaran değil, öğrencinin yapılandırmasına yardımcı nitelikte olmalıdır (Ocak ve Yurtseven, 2009).

Kitap, eğitim açısından; kullanma kolaylığı olan, her öğrencinin ulaşabildiği, bilgilerin dolaysız olarak verildiği, sürekli kullanılabilen, her an başvurulabilen, sözel öğretimin boşluklarını doldurabilen bir araçtır. Bu özellikleri ile ders kitapları okullarda öğretmen

ve öğrenciler tarafından işlevsel olarak kullanılmaktadır (Kılıç ve Seven, 2007; Semerci, 2004).

Ders kitaplarının öğretmenler tarafından çok yaygın bir şekilde kullanılmasının birinci nedeni organizasyondur. Ders kitapları eğitim programına uygun olarak hazırlanmıştır. Eğitim programlarındaki amaçlar, içerik, etkinlikler ve değerlendirme özelliklerine uygun bilgiler sırayla yer almaktadır. İkinci neden; bir öğretim aracı olarak kitabın kullanılmasıdır. Üçüncü nedeni ise rahatlığıdır (Yanpar, Şahin ve Yıldırım, tarihsiz; Öztürk, Otluoğlu, 2003). Bu bilgiler doğrultusunda ders kitaplarının eğitimin bir parçası olarak, çağcıl insanın yaratılması ve biçimlenmesinde vazgeçilmez eğitim araçları olduğunu söylemek mümkündür (Liman, 2007).

Ders kitabı, bütün öğeleri ile öğretimin hedeflerini gerçekleştirmeyi amaçladığından, kitabı oluşturan öğeler, görevlerini yerine getirebilecek yeterlilikte olmalı ve bütünlük içerisinde çalışmalıdır (Uşun, 2006). Yalın'a göre, (1996) kitapların içerik ve tasarımı oldukça büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda ders kitaplarından gerektiği gibi yararlanabilmek için hazırlanma aşamasında bazı özelliklerin dikkate alınması gerekir. Öncelikle ders kitapları öğretim programına paralel olarak hazırlanmalıdır. Ayrıca görsel düzen, tasarım, fiziksel yapı, içerik, dil ve anlatım gibi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır (Taş, 2007). Ders kitaplarının, bilgileri doğru ve ilmen doyurucu olmalıdır (Doğanay, 2002). Dersin iyi bir şekilde işlenmesi, büyük oranda kaliteli bir şekilde hazırlanmış ders kitabı ile mümkündür (Yıldırım, 2006). Ders kitapları hazırlanışlarında ve düzenlenmelerindeki sürekli denetimlilik özelliği, olgunlaşma ve geliştirilme yolunda geçirdikleri süreçlerin çok sayıda olması, titiz ve özenli çalışma gerektirici nitelikleri yönünden emek ve işlevsel değeri yüksek, kalıcı birer ürün olma özelliğini taşırlar (Demirezen, 2007). Öğrencinin derse ilgi duymasında elinde bulunan kitabın büyük bir etkisi vardır (Yıldırım, 2006). Bu nedenle, ders kitaplarının incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda daha kaliteli kitaplara doğru bir yönelim sağlanabilir (Semerci, 2004).

Kuşkusuz okullarda kullanılan ders kitapların eksik kaldığı yerler ile hataların olup olmadığının ortaya çıkarılmasında öğretmenlerin görüşleri önemli bir yere sahiptir. Ders kitaplarının öğretmen görüşlerine dayalı olarak incelenmesi ve değerlendirilmesine bağlı olarak ders kitapları mevcut durumundan daha nitelikli olması sağlanabilir. Bu nedenle araştırmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi yapılmıştır.

Problem

Bu araştırmada ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, programa uygunluğu ve bilimsel içeriğine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu temel amaç çerçevesinde aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

- 1) Cinsiyet,
- 2) Kıdem,

- 3) Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı hakkında bilgi düzeyleri,
- 4) Ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma; değişkenlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin öğretmenlerinin görüşlerinde anlamlı farklılıklar var mıdır?

Sınırlılıklar

- 1) Araştırma Erzurum merkez ilçelerindeki ilköğretim okullarındaki 5. sınıf öğretmenleri ile,
- 2) 2008-2009 öğretim yılında 5. sınıfta kullanılan sosyal bilgiler ders kitabı ile,
- 3) Veri toplama aracı olarak kullanılan anket ile sınırlı tutulmuştur.

I. Yöntem

A. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2008–2009 eğitim-öğretim yılında Erzurum ili merkez ilçelerinde ilköğretimde görev yapan 5. sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Evrende yer alan farklı sosyo-ekonomik düzeydeki 35 ilköğretim okulunda 5. sınıfta görev yapan 85 sınıf öğretmeni, seçkisiz olmayan amaçsal örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme kullanılarak belirlenmiştir. Ölçüt örnekleme yöntemindeki temel anlayış önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu durumda örneklem için belirlenen ölçütü karşılayan birimler örnekleme alınır (Büyüköz-türk, ve diğ., 2009).

B. Verilerin Toplanması

Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket kullanılmıştır. Anket sorularının hazırlanması aşamasında konu alanı ders kitabı incelemesi dersinin içeriği, bu dersin içeriğine uygun olarak hazırlanan ders kitapları ve ilgili literatür incelenmiştir. Konu alanı ders kitabı incelemesi dersini yürüten öğretim elemanlarının da görüşleri alınarak anket soruları hazırlanmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; kişisel bilgiler yer almıştır. İkinci bölümde sosyal bilgiler ders kitaplarının; fiziksel yapısı, tasarımı, kullanılan dil, görsel düzen, öğretim programına uygunluğu ve bilimsel içeriğe ilişkin toplam 50 ifadeden oluşan maddelere yer verilmiştir.

Ankette yer alan ifadelerin karşısında (3=Evet, 2=Kısmen, 1=Hayır) üç seçenek yer almıştır. Geçerlilik için uzman görüşleri alınmıştır. Anketin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı 0.86 olarak bulunmuştur.

C. Verilerin Analizi

Toplanan veriler, SPSS 11.5 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Bu analizde;

- 1) Öğretmenlerin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, öğretim programına uygunluğu ve bilimsel içeriğe ilişkin görüşleri frekans ve yüzde ile,

2) Cinsiyet ve ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma değişkenlerine göre sosyal bilgiler ders kitabıyla ilgili öğretmen görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığı bağımsız gruplar için uygulanan “t testi” ile,

3) Kıdem ve sosyal bilgiler dersi öğretim programı hakkında bilgi düzeyleri değişkenlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabıyla ilgili öğretmen görüşlerinin farklılaşp farklılaşmadığı tek yönlü “Varyans” (ANOVA) analizi ile incelenmiştir.

II. Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmamanın alt problemlerine dayalı olarak elde edilen bulgular tablolar halinde verilmiş, çeşitli öneri ve yorumlar yapılmıştır.

Tablo 1: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel yapısına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Fiziksel Yapı	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
Kapak kartonu dayanıklıdır.	18	22.5	31	38.8	31	38.8
Kapak, baskının canlılığını yansıtabilecek niteliktedir.	14	17.5	45	56.3	21	26.3
Kapak kitabın albenisini artırmaktadır.	17	21.3	39	48.8	24	30.0
Cilt uzun süre kullanım için dayanıklıdır.	37	46.3	26	32.5	17	21.3
Baskı kalitesi öğretim açısından istenilen düzeydedir.	8	10.0	36	45.0	36	45.0
Kâğıt kalitelisi uzun süre kullanıma uygundur.	8	10.1	39	48.8	33	41.3
Kitabın ebadı öğrenci kullanımı için uygundur.	7	8.8	15	18.8	58	72.5

Tablo 1 incelendiğinde, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel yapısına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Öğretmenlere uygulanan ankette fiziksel yapıya ilişkin *Hayır* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Cilt uzun süre kullanım için dayanıklıdır.” %46.3, “Kapak kartonu dayanıklıdır.” %22.5 ile “Kapak kitabın albenisini artırmaktadır.” %21.3 olduğu; *Kısmen* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Kapak, baskının canlılığını yansıtabilecek niteliktedir.” %56.3, “Kapak kitabın albenisini artırmaktadır.” ile “Kâğıt kalitelisi uzun süre kullanıma uygundur.” %48.8 olduğu; *Evet* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Kitabın ebadı öğrenci kullanımı için uygundur.” %72.5, “Baskı kalitesi öğretim açısından istenilen düzeydedir.” %45.0 olduğu görülmektedir.

Bu görüşlere göre, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel yapısına ilişkin “Cilt uzun süre kullanım için dayanıklıdır.” maddesinin *Hayır* seçeneğinde “Kâğıt kalitelisi uzun süre kullanıma uygundur.” maddesinin ise *Kısmen* seçeneğinde yüzdesinin yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 2: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarımına ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Tasarım	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
Renklerden; dikkat çekme, zıtlık oluşturma vb. amaçlar için yararlanılmıştır.	7	8.8	28	35.0	45	56.3
Renkler arası uyum ve bütünlük sağlanmıştır.	4	5.0	26	32.5	50	62.5
Önemli öğelere dikkat çekmek için vurgudan yararlanılmıştır.	7	8.8	26	32.5	47	58.8
Konu ile ilişkili metin, resim, fotoğraf vb. araçlar birbirine yakındır.	6	7.5	25	31.3	49	61.3
Sayfalarda yazılı ve görsel araçların hizalanmasına dikkat edilmiştir.	8	10.0	31	38.8	41	51.3

Tablo 2 incelendiğinde 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarımına ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde farklı yüzdelerin olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin tasarıma ilişkin *Hayır* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında “Sayfalarda yazılı ve görsel araçların hizalanmasına dikkat edilmiştir.” %10.0, “Renklerden; dikkat çekme, zıtlık oluşturma vb. amaçlar için yararlanılmıştır.” ile “Önemli öğelere dikkat çekmek için vurgudan yararlanılmıştır.” %8.8 olduğu; *Kısmen* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Sayfalarda yazılı ve görsel araçların hizalanmasına dikkat edilmiştir.” %38.8, “Renklerden; dikkat çekme, zıtlık oluşturma vb. amaçlar için yararlanılmıştır.” %35.0 olduğu; *Evet* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Renkler arası uyum ve bütünlük sağlanmıştır.” %62.5, “Konu ile ilişkili metin, resim, fotoğraf vb. araçlar birbirine yakındır.” %61.3 olduğu saptanmıştır.

Bu görüşlere göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarımına ilişkin “Sayfalarda yazılı ve görsel araçların hizalanmasına dikkat edilmiştir.” maddesinin *Hayır* ve *Kısmen* seçeneklerinde yüzdesinin yüksek olması dikkat çekicidir.

Tablo 3: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan dile ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Kullanılan Dil	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
Noktalama işaretleri öğrenci seviyesine uygundur.	2	2.5	14	17.5	64	80.0
Noktalama işaretlerinin kullanımı doğrudur.	2	2.5	10	12.5	68	85.0
İmla kılavuzu esas alınmıştır.	1	1.3	18	22.5	61	76.3
Kelimeler, öğrencilerin düzeyine uygundur.	2	2.5	29	36.3	49	61.3
Kelimeler, öğrencilerin okuma becerilerine uygundur.	3	3.8	31	38.8	46	57.5
Kavramların kullanımında tutarlılık sağlanmıştır.	7	8.8	33	41.3	40	50.0
Cümlelerin kurallı olmasına dikkat edilmiştir.	4	5.0	23	28.8	53	66.3
Metinlerdeki cümle uzunlukları öğrenci seviyesine uygundur.	3	3.8	24	30.0	53	66.3
Gereksiz kelimeler kullanılmıştır.	35	43.8	32	16.3	13	16.3

Tablo incelendiğinde, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabında kullanılan dile ilişkin öğretmenlerin farklı görüşleri olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin uygulanan ankette, dile ilişkin *Hayır* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Gereksiz kelimeler kullanılmıştır.” %43.8, olduğu; *Kısmen* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Kavramların kullanımında tutarlılık sağlanmıştır.” %41.3, “Kelimeler, öğrencilerin okuma becerilerine uygundur.” %38.8 olduğu; *Evet* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Noktalama işaretlerinin kullanımı doğrudur.” %85.0, “Noktalama işaretleri öğrenci seviyesine uygundur.” %80.0 şeklinde olduğu görülmektedir.

Tablo 4: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının görsel düzenine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Görsel Düzen	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
Fotoğraflar öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	3	3.8	32	40.0	45	56.3
Resimler öğrencilerin ilgisini çekmektedir.	1	1.3	36	45.0	43	53.8
Grafikler ve tablolar verileri somutlaştırabilmektedir.	9	11.3	35	43.8	36	45.0
Haritalar amacına uygun kullanılmıştır.	4	5.0	32	40.0	44	55.0
Yazı boyutu sınıf düzeyine uygundur.	1	1.3	12	15.0	67	83.3
Görsel ve yazılı öğeler tasarım ilkelerine göre düzenlenmiştir.	2	2.5	35	43.8	43	53.8
Görsel araçlar öğrenci düzeyine uygundur.	-	-	32	40.0	48	60.0
Görsel araçlarla ilgili yapılan açıklamalar yeterlidir.	8	10.0	49	61.3	23	28.8
Sayfa düzeni kitabın daha verimli kullanılmasına katkı sağlamaktadır.	8	10.0	37	46.3	35	43.8

Tablo 4 incelendiğinde 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının görsel düzenine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde farklı yüzdelerin olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin görsel düzenine ilişkin *Hayır* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında “Grafikler ve tablolar verileri somutlaştırabilmektedir.” %11.3 olduğu; *Kısmen* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Görsel araçlarla ilgili yapılan açıklamalar yeterlidir.” %61.3, “Sayfa düzeni kitabın daha verimli kullanılmasına katkı sağlamaktadır.” %46.3 olduğu; *Evet* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Yazı boyutu sınıf düzeyine uygundur.” %83.3, “Görsel araçlar öğrenci düzeyine uygundur.” %60.0 olduğu saptanmıştır.

Bu sonuçlara göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarımına ilişkin “Görsel araçlar öğrenci düzeyine uygundur.” maddesine ilişkin *Hayır* seçeneğinde öğretmenlerinin görüşlerinin tamamının aynı olduğu saptanmıştır.

Tablo 5: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretim programına uygunluğuna ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Öğretim Programına Uygunluk	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
Programın öğeleri dikkate alınmıştır.	-	-	25	31.3	55	68.8
İçerik programa göre düzenlenmiştir.	-	-	25	31.3	55	68.8
Ders içi ilişkilendirmeler yapılmıştır.	5	6.3	28	35.0	47	58.8
Diğer derslerle ilişkilendirmeler yapılmıştır.	8	10.0	29	36.3	43	53.8
Ara disiplinlerle ilişkilendirmeler yapılmıştır.	7	8.8	35	43.8	38	47.5
Öğretim ilkelerine dikkat edilmiştir.	-	-	28	35.0	52	65.0
Kazanımlara yönelik verilen etkinlikler yeterlidir.	7	8.8	33	41.3	40	50.0
Konular güncel yaşamla ilişkilendirilmiştir.	4	5.0	27	33.8	49	61.3
Değerlendirme sorularında kapsam geçerliliği sağlanmıştır.	2	2.5	30	37.5	48	60.0

Tablo incelendiğinde, 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının öğretim programına uygunluğuna ilişkin öğretmenlerin farklı görüşleri olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin uygulanan ankette, öğretim programına uygunluğuna ilişkin *Hayır* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Diğer derslerle ilişkilendirmeler yapılmıştır.” %10.0, olduğu; *Kısmen* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Ara disiplinlerle ilişkilendirmeler yapılmıştır.” %43.8, “Kazanımlara yönelik verilen etkinlikler yeterlidir.” %41.3 olduğu; *Evet* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Programın öğeleri dikkate alınmıştır.” ile “İçerik programa göre düzenlenmiştir.” %68.8 şeklinde olduğu görülmektedir.

Bulgulara göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarımına ilişkin “Programın öğeleri dikkate alınmıştır.”, “İçerik programa göre düzenlenmiştir.” ve “Öğretim ilkelerine dikkat edilmiştir.” maddeleri *Hayır* seçeneğinde; “Programın öğeleri dikkate alınmıştır.” ve “İçerik programa göre düzenlenmiştir.” maddeleri ise *Evet* seçeneğinde öğretmenlerin görüşlerinin tamamının aynı olması dikkat çekicidir.

Tablo 6 incelendiğinde 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının bilimsel içeriğine ilişkin öğretmenlerin görüşlerinde farklı yüzdelere olduğu görülmektedir. Öğretmenlerin bilimsel içeriğe ilişkin *Hayır* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında “Bilgiler arasında çelişki vardır.” %78.8, “Geçerliliğini yitirmiş bilgilere yer verilmiştir.” %62.5 olduğu; *Kısmen* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Bilgiler neden-sonuç ilişkisi kurularak verilmiştir.” ile “Konular bütünlük içerisinde verilmiştir.” %42.5 olduğu; *Evet* yönünde görüş belirtenlerin yüzdesi yüksek olanlara bakıldığında, “Sunulan bilgiler günceldir.” %61.3, “Bilgilerde, objektiflik sağlanmıştır.” %60.0 olduğu saptanmıştır.

Tablo 6: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının bilimsel içeriğine ilişkin görüşleri ile ilgili bulgular

Bilimsel İçerik	Hayır		Kısmen		Evet	
	f	%	f	%	f	%
Bilgilerde, objektiflik sağlanmıştır.	5	6.3	27	33.8	48	60.0
Bilgiler neden-sonuç ilişkisi kurularak verilmiştir.	7	8.8	34	42.5	39	48.8
Sunulan bilgiler günceldir.	6	7.5	25	31.3	49	61.3
Kavram hataları yapılmıştır.	33	41.3	26	32.5	21	26.3
Geçerliliğini yitirmiş bilgilere yer verilmiştir.	50	62.5	19	23.8	11	13.8
Konular bütünlük içerisinde verilmiştir.	6	7.5	34	42.5	40	50.0
Bilgiyi destekleyici örnekler verilmiştir.	19	23.8	33	41.3	28	35.0
Örnekler, bilinenden bilinmeyene doğru verilmiştir.	9	11.3	28	35.0	43	53.8
Bilgiler arasında çelişki vardır.	63	78.8	8	10.0	9	11.3
Gereksiz ayrıntıya yer verilmiştir.	46	57.5	28	35.0	6	7.5
Kişisel görüşlere yer verilmiştir.	47	58.8	22	27.5	11	13.8

Bulgulara göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının tasarımına ilişkin “Geçerliliğini yitirmiş bilgilere yer verilmiştir.” maddesinin *Hayır* seçeneğinde; “Sunulan bilgiler günceldir.” maddesinin *Evet* seçeneğinde yüksek yüzdeye sahip olduğu saptanmıştır.

Tablo 7: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşlerinin cinsiyet açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Cinsiyet	n	\bar{X}	SK	t	p
Fiziksel Yapı	Bay	34	15.26	3.146	-0.304	0.762
	Bayan	46	15.47	3.082		
Tasarım	Bay	34	12.47	2.033	-0.109	0.914
	Bayan	46	12.52	2.105		
Kullanılan Dil	Bay	34	23.00	2.785	0.426	0.671
	Bayan	46	22.73	2.645		
Görsel Düzen	Bay	34	22.05	3.044	-0.764	0.447
	Bayan	46	22.56	2.841		
Programa Uygunluk	Bay	34	23.17	2.746	0.691	0.492
	Bayan	46	22.69	3.298		
Bilimsel İçerik	Bay	34	23.23	3.035	2.962	0.004*
	Bayan	46	21.15	3.162		

* $p < 0.05$

(n: Birey Sayısı, \bar{X} : Aritmetik Ortalama, SK: Standart Sapma, p: Anlamlılık Düzeyi)

Öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, kullanılan dili, görsel düzeni ve programa uygunluğuna ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yoktur. Bu bulguya göre, sınıf öğretmenlerin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarıyla ilgili cinsiyetlerine göre fiziksel yapı, tasarım, kullanılan dil ve programa uygunluğuna ilişkin birbirlerinden farklı düşünmedikleri söylenebilir. Ancak 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının bilimsel içeriği ile ilgili öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinde bayların ortalamaları bayan öğretmenlerin ortalamalarından daha yüksektir. Bu bulguya göre, sınıf öğretmenlerinin sosyal bilgiler ders kitabının bilimsel içeriğine ilişkin görüşleri ile cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak 0.05 önem düzeyinde bayların lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Tablo 8: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşlerinin ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Eğitim Alma	n	\bar{X}	SK	t	p
Fiziksel Yapı	Evet	36	15.97	3.350	1.544	0.127
	Hayır	44	14.90	2.810		
Tasarım	Evet	36	12.16	2.336	-1.314	0.193
	Hayır	44	12.77	1.789		
Kullanılan Dil	Evet	36	22.83	2.893	-0.050	0.960
	Hayır	44	22.86	2.548		
Görsel Düzen	Evet	36	22.13	2.674	-0.582	0.562
	Hayır	44	22.52	3.128		
Programa Uygunluk	Evet	36	23.27	3.140	0.996	0.322
	Hayır	44	22.59	3.006		
Bilimsel İçerik	Evet	36	22.27	3.910	0.594	0.554
	Hayır	44	21.84	2.640		

Öğretmenlerin ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma durumlarına göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgular Tablo 8’de verilmiştir. Öğretmenlerinin ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma durumlarına göre sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık yoktur. Bu sonuca göre, öğretmenlerin kitap incelemesiyle ilgili eğitim alma durumlarına göre birbirlerinden farklı düşünmedikleri söylenebilir.

Tablo 9: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşlerinin kıdem açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Kıdem	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	<i>p</i>
Fiziksel Yapı	Gruplar Arası	33.432	5	6.686	0.686	0.636
	Gruplar İçi	721.555	74	9.751		
	Toplam Kareler	754.988	79			
Tasarım	Gruplar Arası	15.046	5	3.009	0.694	0.630
	Gruplar İçi	320.954	74	4.337		
	Toplam Kareler	336.000	79			
Kullanılan Dil	Gruplar Arası	14.443	5	2.889	0.383	0.859
	Gruplar İçi	557.757	74	7.537		
	Toplam Kareler	572.200	79			
Görsel Düzen	Gruplar Arası	83.536	5	16.707	2.093	0.076
	Gruplar İçi	590.664	74	7.982		
	Toplam Kareler	674.200	79			
Programa Uygunluk	Gruplar Arası	108.084	5	21.617	2.519	0.037*
	Gruplar İçi	635.116	74	8.583		
	Toplam Kareler	743.200	79			
Bilimsel İçerik	Gruplar Arası	96.483	5	19.297	1.923	0.101
	Gruplar İçi	742.404	74	10.032		
	Toplam Kareler	838.888	79			

* $p < 0.05$

Öğretmenlerin kıdemlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgular Tablo 9'da verilmiştir. Öğretmenlerin kıdemleri ile 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel yapısı, tasarımı, kullanılan dili, görsel düzeni ve bilimsel içeriğe ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Ancak öğretmenlerin kıdemlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının programa uygunluğuyla ilgili görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir farklılaşma olduğu bulunmuştur. Farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu ortaya koymak amacıyla yapılan Tukey testi sonuçlarına göre, 16-20 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ile 26 yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenlerin görüşleri arasında 16-20 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Tablo 10: Sınıf öğretmenlerinin ilköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşlerinin sosyal bilgiler dersi öğretim programı hakkındaki bilgi düzeyleri açısından karşılaştırılması

Alt Boyutlar	Programdaki Bilgi Düzeyi	Kareler Toplamı	Serbestlik Derecesi	Kareler Ortalaması	F Değeri	<i>p</i>
Fiziksel Yapı	Gruplar Arası	23.189	3	7.730	0.803	0.496
	Gruplar İçi	731.798	76	9.629		
	Toplam Kareler	754.988	79			
Tasarım	Gruplar Arası	5.237	3	1.746	0.401	0.753
	Gruplar İçi	330.763	76	4.352		
	Toplam Kareler	336.000	79			
Kullanılan Dil	Gruplar Arası	14.270	3	4.757	0.648	0.587
	Gruplar İçi	557.930	76	7.341		
	Toplam Kareler	572.200	79			
Görsel Düzen	Gruplar Arası	12.679	3	4.226	0.486	0.693
	Gruplar İçi	661.521	76	8.704		
	Toplam Kareler	674.200	79			
Programa Uygunluk	Gruplar Arası	39.470	3	13.157	1.421	0.243
	Gruplar İçi	703.730	76	9.260		
	Toplam Kareler	743.200	79			
Bilimsel İçerik	Gruplar Arası	55.958	3	18.653	1.811	0.152
	Gruplar İçi	782.929	76	10.302		
	Toplam Kareler	838.887	79			

Tablo 11’de, öğretmenlerin sosyal bilgiler dersi öğretim programı hakkında bilgi düzeylerine göre sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri arasındaki farklılığa yönelik bulgulara yer verilmiştir. Tablo incelendiğinde öğretmenlerin sosyal bilgiler programı hakkında bilgi düzeyleri ile 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleri arasında 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark yoktur. Bu sonuca göre, öğretmenlerin sosyal bilgiler programı hakkında bilgi düzeylerine göre birbirlerinden farklı düşünmedikleri söylenebilir.

Sonuç ve Öneriler

Sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, programa uygunluğu ve bilimsel içeriğe ilişkin öğretmen görüşlerinde olumlu maddelerde genellikle *Evet* seçeneğinin yüzdeleri yüksek iken, olumsuz maddelerde ise *Hayır* seçeneğinin yüzdelerinin daha yüksek olduğu bulgulanmıştır.

Öğretmenlerinin cinsiyetlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni ve programa uygunluğuna ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı, ancak bilimsel içeriğe ilişkin istatistiksel olarak 0.05 önem düzeyinde bayların lehine anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabının fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni ve bilimsel içeriğe ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Fakat öğretmenlerin kıdemlerine göre ders kitabının programa uygunluğuyla ilgili görüşleri arasında 16-20 yıl kıdeme sahip olan öğretmenler ile 26 yıl ve üstü kıdeme sahip olan öğretmenlerin görüşleri arasında 16-20 yıl kıdeme sahip olan öğretmenlerin lehine anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Öğretmenlerinin 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitabına ilişkin görüşleriyle ders kitabı incelemesiyle ilgili eğitim alma ve program hakkındaki bilgi düzeyi değişkenlerine göre istatistiksel olarak 0.05 önem düzeyinde anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Araştırmadaki sonuçlara dayalı olarak aşağıda önerilere yer verilmiştir:

1) Sosyal bilgiler ders kitabının; fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, öğretim programına uygunluğu ve bilimsel içeriğe ilişkin öğretmen görüşlerinde *Hayır* seçeneğinde yüzdesi yüksek olan maddelere yönelik iyileştirme çalışmaları yapılabilir.

2) Bu araştırmada 5. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. 4., 6. ve 7. sınıflardaki sosyal bilgiler ders kitaplarına yönelik nicel ve nitel araştırmalar yapılabilir. Ayrıca 4., 5., 6. ve 7. sınıf sosyal bilgiler ders kitapları farklı değişkenler açısından araştırma konusu olabilir.

3) Öğretmenlerin derslerini yürütürken yaygın olarak kullandıkları ders kitapları eğitim-öğretim sürecinde önemli bir yere sahiptir. Bu nedenle ders kitaplarının öğretmen görüşlerine göre devamlı değerlendirilmesi; ders kitaplarının fiziksel yapısı, tasarımı, dili, görsel düzeni, programa uygunluğu ve bilimsel içeriği açısından en iyi yapıya ulaşmasına katkı sağlayabilir. Bunun gerçekleştirilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı her eğitim-öğretim yılının sonunda okullarda kullanılan ders kitaplarının ilişkin öğretmenlerin görüşlerini alabilir. Bu görüşler doğrultusunda yeniden gözden geçirilerek hazırlanacak ders kitaplarının daha nitelikli standartlara kavuşması sağlanabilir.

Kaynakça

Aytekin, İ. (2005). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayınları.

Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E.K., Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş. ve Demirel, F. (2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Pegem A Akademi.

Demirel, Ö., Seferoğlu, S. S. ve Yağcı, E. (2005). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankara: Pegem A Yayınları.

Demirezen, A. (2007). Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programına Göre Hazırlanan Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarındaki Anlatım Teknikleri ve Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkileri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Doğanay, H. (2002). Coğrafya Öğretim Yöntemleri. Ankara: Aktif Yayınevi.

Geçit, Y. (2010). İlköğretim 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitabının Okunabilirlik Derecesinin Türkçeye Uyarlanmış Flesh Formülüne Göre Değerlendirilmesi. Elazığ: 9. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu, 47-49.

Hesapcıoğlu, M. (2008). Öğretim İlke ve Yöntemleri, Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kabapınar, Y. (2006). “Yeni Öğrenme Anlayışının Işığında Sosyal Bilgiler Ders Kitapları”. Cemil Öztürk (Ed.) Sosyal Bilgiler Öğretimi, Demokratik Vatandaşlık Eğitimi (ss. 367-401). Ankara: Pegem A Akademi.

Karabacak, N. ve Turan, İ. (2007). “İlköğretim Birinci Kademe Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Sınıf Öğretmenliği Öğretmen Adaylarına Göre Bir Değerlendirmesi”. Atatürk Üniversitesi, Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi, 16, 209-233.

Kılıç, A. ve Seven, S. (2007). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kılıç, D. (2006). “Ders Kitabının Öğretimdeki Yeri”. Özcan Demirel ve Kasım Kıröğlü (Ed.). Konu Alanı Ders Kitabı İncelemesi (ss. 37-53). Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Kulantaş, N. (2007). 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Kullanılan Öğrenci Ders ve Çalışma Kitapları İle Öğretmen Kılavuz Kitaplarının, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Küçükahmet, L. (1995). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.

Liman, S. (2007). İlköğretim I. Kademe Ders Kitabı İllüstrasyonlarının Tasarım İlkelere ve Öğrencilerin Algı Düzeyine Uygunluğu. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Ocak, G. ve Yurtseven, R. (2009). “Beşinci Sınıf Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Yapılandırıcı Öğrenme Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi.” Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(22), 94-109.

Oruç, Ş. (2009). “Sosyal Bilgiler Ders Kitapları”. Mustafa Safran (Ed.). Sosyal Bilgiler Öğretimi (ss. 117-148). Ankara: Pegem Akademi.

Öcal, A. ve Yiğittir, S. (2007). “İlköğretim Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kırıkkale Örneği).” Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(1), 51-61

Önal, H. ve Kaya, N. (2006). Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarının (4. ve 5. sınıf) Değerlendirmesi, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(16), 21-37.

Öztürk, C. ve Otluoğlu, R. (2003). Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller. Ankara: Pegem A Yayıncılık

Semerci, Ç. (2004). “İlköğretim Türkçe ve Matematik Ders Kitaplarını Genel Değerlendirme Ölçeği”. Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 28(1), 49-54.

Sever, R. (2010). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı, Tasarım Örnekleri. Ankara: Anı Yayıncılık.

Tan, Ş. (2008). “Öğretimin Materyallerle Desteklenmesi”. Şeref Tan (Ed.) Öğretim İlke ve Yöntemleri (ss. 319-343). Ankara: Pegem Akademi.

Taş, M. A. (2007). “Yeni Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Belirlenmesi”. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 17, 519-532.

Tay, B. (2005). “Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Öğrenme Stratejileri”. Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(1), 209-225.

Tertemiz, N., Ercan, L. ve Kuyubaşı, Y. (2004). “Ders Kitabı ve Eğitimdeki Önemi”. Leyla Küçükahmet (Ed.). Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, (ss. 34-66). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Ulusoy, K. (2008). “Sosyal Bilgilerde Ders Kitapları”. Bayram Tay ve Adem Öcal (Ed.) Özel Öğretim Yöntemleriyle Sosyal Bilgiler Öğretimi, (ss. 191-216). Ankara: Pegem A Akademi,

Uşun, S. (2006). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Ankara:Nobel Yayın Dağıtım.

Yalın, H. İ. (1996). “Ders Kitapları Tasarımı”. Milli Eğitim Dergisi, 132, 61-65.

Yanpar Şahin, T. ve Yıldırım, S. (Tsz.). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme. Ankara: Anı Yayıncılık.

Yıldırım, A. (2006). Yeni İlköğretim Programına Göre Hazırlanmış Hayat Bilgisi Ders Kitaplarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınevi.